

Cuprins

1. Introducere	1
2. Evoluția reglementărilor până la codificarea napoleoniană	9
2.1. <i>Dreptul roman</i>	9
2.1.1. Pretorii	16
2.1.2. Dreptul material	18
2.1.3. Procedura de executare colectivă	22
2.2. <i>Dreptul statutar italian și primele codificări franceze</i>	27
2.2.1. Perioada italiană	31
2.2.1.1. Tribunalele corporațiilor	39
2.2.1.2. Dreptul material	43
2.2.1.3. Procedura de executare colectivă	52
2.2.2. Perioada franceză	55
2.2.2.1. Perioada târgurilor	60
2.2.2.1.1. Tribunalele târgurilor	61
2.2.2.1.2. Dreptul material	62
2.2.2.1.3. Procedura de executare colectivă	64
2.2.2.2. Perioada corporațiilor	65
2.2.2.2.1. Tribunalele consulare; arbitrajul	74
2.2.2.2.2. Dreptul material	84
2.2.2.2.3. Procedura de executare colectivă	98
2.2.2.3. Perioada intermediară	101
2.2.2.3.1. Analizele doctrinei	102
2.2.2.3.1.1. Normele din Ordonanță cu corespondent în dreptul civil	103
2.2.2.3.1.2. Normele din Ordonanță fără corespondent în dreptul civil	108
2.2.2.3.2. Situația socială și politică	109
2.3. <i>Codificarea napoleoniană</i>	114
2.3.1. Tribunalele comerciale; arbitrajul	122
2.3.2. Dreptul material	134
2.3.3. Procedura de executare colectivă	147
3. Sistemul actelor de comerț	153
3.1. <i>Preluarea legislației franceze în dreptul italian, german și român</i>	153
3.1.1. Condițiile care au favorizat preluarea legislației franceze	153
3.1.2. Modul cum s-a realizat preluarea legislației franceze	156

3.2. Inovațiile doctrinei franceze	169
3.2.1. Prima etapă	170
3.2.2. A doua etapă	172
3.3. Analiza sistemului actelor de comerț	184
3.3.1. Tipologia actelor de comerț	184
3.3.1.1. Actele de comerț obiective	185
3.3.1.1.1. Caracterul comercial al fiecărui act de comerț	187
3.3.1.1.2. Caracterul comercial al ansamblului actelor de comerț	220
3.3.1.1.2.1. Sensul sintagmelor „act de comerț”/ „fapt de comerț”	221
3.3.1.1.2.2. Sensul termenului „comerț”	222
3.3.1.1.2.3. Trăsăturile comune actelor de comerț	222
3.3.1.1.2.4. Extinderea listei actelor de comerț prin analogie	224
3.3.1.2. Actele de comerț subiective	231
3.3.1.3. Actele de comerț unilaterale sau mixte	236
3.3.2. Funcțiile actelor de comerț	238
3.3.2.1. Funcția de determinare a competenței tribunalelor comerciale	239
3.3.2.2. Funcția de delimitare a normelor de drept privat comerciale de cele civile	239
3.3.2.2.1. Dreptul francez	240
3.3.2.2.1.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil	240
3.3.2.2.1.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil	256
3.3.2.2.1.3. Normele noi	258
3.3.2.2.2. Dreptul german, italian și român	259
3.3.2.2.2.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil	260
3.3.2.2.2.1.1. Normele cu corespondent în dreptul francez	261
3.3.2.2.2.1.2. Normele fără corespondent în dreptul francez	280
3.3.2.2.2.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil	298
3.3.2.2.2.3. Normele noi	300
3.3.2.3. Funcția de determinare a calității de comerciant	301
3.3.2.3.1. Comercianții	305
3.3.2.3.1.1. Tipurile de comercianți	305
3.3.2.3.1.1.1. Comercianții individuali	305
3.3.2.3.1.1.2. Comercianții colectivi	308
3.3.2.3.1.2. Statutul comerciantului	310
3.3.2.3.1.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul	310

3.3.2.3.1.2.2. Supunerea la obligația de a ține registre contabile _____	319
3.3.2.3.1.2.3. Supunerea la procedura de executare colectivă _____	321
3.3.2.3.2. Necomercianții _____	327
3.3.2.3.2.1. Tipurile de necomercianți _____	327
3.3.2.3.2.1.1. Necomercianții individuali _____	327
3.3.2.3.2.1.2. Necomercianții colectivi _____	332
3.3.2.3.2.2. Substitutul statutului comerciantului _____	339
4. Disoluția sistemului actelor de comerț _____	347
4.1. <i>Dreptul german</i> _____	347
4.1.1. Doctrina anterioară recodificării _____	347
4.1.2. Recodificarea din anul 1897 _____	348
4.1.2.1. Actele de comerț _____	352
4.1.2.2. Dreptul privat _____	353
4.1.2.3. Comerciantul; statutul comerciantului _____	359
4.1.2.3.1. Comerciantul _____	359
4.1.2.3.2. Statutul comerciantului _____	361
4.1.3. Doctrina ulterioară recodificării _____	361
4.2. <i>Dreptul italian</i> _____	363
4.2.1. Doctrina anterioară recodificării _____	363
4.2.2. Recodificarea din anul 1942 _____	365
4.2.2.1. Întreprinzătorul; statutul întreprinzătorului _____	366
4.2.2.1.1. Întreprinzătorul _____	366
4.2.2.1.2. Statutul întreprinzătorului _____	367
4.2.2.2. Dreptul privat _____	368
4.2.2.2.1. Unificarea dreptului obligațiilor și contractelor _____	368
4.2.2.2.2. Contractul de societate _____	368
4.2.2.2.3. Menținerea unor norme speciale pentru întreprinzători _____	370
4.2.2.2.4. Reglementarea unor norme speciale pentru consumatori _____	372
4.2.3. Doctrina ulterioară recodificării _____	373
4.3. <i>Dreptul francez</i> _____	374
4.3.1. Prima jumătate a secolului XX _____	374
4.3.1.1. Evoluțiile legislative din prima jumătate a secolului XX _____	377
4.3.1.2. Doctrina din prima jumătate a secolului XX _____	377
4.3.1.2.1. Actele de comerț _____	378
4.3.1.2.2. Statutul comerciantului _____	388
4.3.1.2.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul _____	388

4.3.1.2.2.2. Supunerea la obligația de a ține registre contabile	390
4.3.1.2.2.3. Supunerea la procedura de executare colectivă	390
4.3.1.2.3. Dreptul privat	391
4.3.1.2.3.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil	391
4.3.1.2.3.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil	393
4.3.1.2.3.3. Normele noi	396
4.3.1.3. Tentativa de recodificare din anul 1949	398
4.3.2. A doua jumătate a secolului XX	402
4.3.2.1. Evoluțiile legislative din a doua jumătate a secolului XX	403
4.3.2.1.1. Dreptul privat	403
4.3.2.1.1.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil	404
4.3.2.1.1.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil	409
4.3.2.1.1.3. Normele noi	409
4.3.2.1.2. Comerciantul; statutul comerciantului	411
4.3.2.1.2.1. Comerciantul	411
4.3.2.1.2.2. Statutul comerciantului	415
4.3.2.1.2.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul	415
4.3.2.1.2.2.2. Supunerea la obligația de a ține registre contabile	416
4.3.2.1.2.2.3. Supunerea la procedura de executare colectivă	417
4.3.2.2. Recodificarea din anul 2000	429
4.3.2.2.1. Dreptul privat	433
4.3.2.2.1.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil	433
4.3.2.2.1.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil	436
4.3.2.2.1.3. Normele noi	436
4.3.2.2.2. Comerciantul; statutul comerciantului	437
4.3.2.2.2.1. Comerciantul	437
4.3.2.2.2.2. Statutul comerciantului	437
4.3.2.2.2.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul	437
4.3.2.2.2.2.2. Supunerea la obligația de a ține registre contabile	439
4.3.2.2.2.2.3. Supunerea la procedura de executare colectivă	440

4.3.2.2.3. Actele de comerț _____	441
4.3.2.3. Doctrina din a doua jumătate a secolului XX _____	442
4.3.2.3.1. Actele de comerț _____	442
4.3.2.3.2. Dreptul comercial _____	443
4.4. <i>Dreptul român</i> _____	449
4.4.1. Prima jumătate a secolului XX _____	449
4.4.2. Perioada comunistă _____	453
4.4.3. Perioada de după Revoluția din 1989 _____	457
4.4.3.1. Codul comercial _____	457
4.4.3.2. Modificările aduse Codului comercial _____	461
4.4.3.2.1. Dreptul privat _____	461
4.4.3.2.1.1. Normele comerciale cu corespondent în Codul civil _____	461
4.4.3.2.1.2. Normele comerciale fără corespondent în Codul civil _____	467
4.4.3.2.1.3. Normele noi _____	468
4.4.3.2.2. Comerciantul; statutul comerciantului _____	470
4.4.3.2.2.1. Comerciantul _____	470
4.4.3.2.2.1.1. Comercianții individuali _____	470
4.4.3.2.2.1.2. Comercianții colectivi _____	473
4.4.3.2.2.2. Statutul comerciantului _____	482
4.4.3.2.2.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul _____	482
4.4.3.2.2.2.2. Supunerea la obligația de a ține registre contabile _____	485
4.4.3.2.2.2.3. Supunerea la procedura de executare colectivă _____	486
4.4.4. Recodificarea din anul 2009 _____	492
4.4.4.1. Recodificarea și reglementările ulterioare recodificării _____	496
4.4.4.1.1. Recodificarea _____	496
4.4.4.1.1.1. Unificarea dreptului obligațiilor și contractelor _____	496
4.4.4.1.1.2. Contractul de societate _____	501
4.4.4.1.1.3. Menținerea unor norme speciale pentru profesioniști _____	502
4.4.4.1.1.4. Reglementarea unor norme speciale pentru consumatori _____	506
4.4.4.1.2. Reglementările ulterioare recodificării _____	510
4.4.4.1.2.1. Modificări terminologice _____	510
4.4.4.1.2.1.1. Soluțiile adoptate _____	510
4.4.4.1.2.1.2. Problemele nerezolvate _____	513
4.4.4.1.2.2. Modificări de substanță _____	517

4.4.4.1.2.2.1. Supunerea la competența tribunalelor comerciale; arbitrajul _____	517
4.4.4.1.2.2.2. Supunerea la procedura de executare colectivă _____	521
4.4.4.2. Receptarea recodificării de către doctrină _____	522
4.4.4.2.1. Susținătorii noii reglementări _____	523
4.4.4.2.2. Contestatarii _____	524
4.4.4.2.3. Neutrii _____	537
5. Considerații finale despre dreptul comercial _____	543
5.1. Statutul profesionistului _____	543
5.2. Dreptul privat _____	545
5.2.1. Contractele _____	545
5.2.2. Obligațiile _____	547
BIBLIOGRAFIE _____	572

Jud. dr. Anca Gheorghiu

Comercialitatea

Editura
Stamangiu
2020

1. Introducere

Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod civil – adoptat prin Legea nr. 287/2009 privind Codul civil^[1] și intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, în temeiul Legii nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil^[2] – a fost abrogat nu doar Codul civil din 1864^[3] (vechiul Cod civil), ci și Codul comercial^[4], cu excepția dispozițiilor privitoare la *dreptul maritim*^[5]. Potrivit *tezelor prealabile* ale proiectului noului Cod civil, adoptate prin H.G. nr. 277/2009^[6], în reglementarea raporturilor juridice de *drept privat*, care anterior erau calificate fie *civile*, fie *comerciale*, s-a optat pentru concepția *monistă*, prin care se înțelege *un singur cod*^[7], însă nu în mod necesar *o singură normă*, de vreme ce se mențin diferențe de regim juridic în considerarea calității de *profesionist* a celor implicați în raportul juridic^[8], în scopul *perfecționării* reglementării acestor raporturi juridice^[9].

În ciuda acestui obiectiv generos, reacțiile *doctrinei* la abrogarea Codului comercial au fost în general defavorabile și au culminat cu organizarea, la data de 15 septembrie 2017, la Universitatea Româno-Americană, a conferinței „*Dreptul comercial și sistemul unității dreptului privat român*”, ce a avut ca obiectiv lansarea *proiectului unui nou Cod comercial*^[10]. Pregătirea elaborării acestui nou Cod comercial a început cu organizarea

^[1] Publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

^[2] M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

^[3] M. Of. nr. 271 din 4 decembrie 1864, nr. 7 din 12 ianuarie 1865, nr. 8 din 13 ianuarie 1865, nr. 8 din 14 ianuarie 1865, nr. 11 din 16 ianuarie 1865 și nr. 13 din 19 ianuarie 1865.

^[4] Adoptat prin Decretul-Lege nr. 1233/1887, M. Of. nr. 31 din 10 mai 1887.

^[5] Potrivit legii de punere în aplicare a noului Cod civil, dreptul maritim, reglementat încă în Codul comercial, va face obiectul unui Cod maritim (art. 230 lit. c), neadoptat până în prezent.

^[6] M. Of. nr. 213 din 2 aprilie 2009.

^[7] Potrivit H.G. nr. 277/2009, „Proiectul va promova o concepție monistă de reglementare a raporturilor de drept privat, un singur act normativ – Codul civil – urmând să încorporeze totalitatea reglementărilor privitoare la persoane, relațiile de familie și relațiile comerciale”.

^[8] Potrivit H.G. nr. 277/2009, „Se intenționează renunțarea la diviziunea tradițională în raporturi civile și raporturi comerciale, urmând a se consacra diferențieri de regim juridic în funcție de calitatea de profesionist, respectiv nonprofesionist a celor implicați în raportul juridic obligațional”.

^[9] Potrivit H.G. nr. 277/2009, „Codul civil reprezintă unul dintre actele normative fundamentale ale oricărei ordini juridice, o lege care ordonează valorile perene ale unei societăți – relațiile interumane, familie, patrimoniu, circuitul bunurilor – și care, tocmai de aceea, se caracterizează prin stabilitate. Cu toate acestea, perfecționarea normelor de drept civil a constituit în perioada recentă o preocupare continuă, realizarea acestui demers științific major fiind accelerată de transformări profunde ale societății românești, în contextul asimilării valorilor europene contemporane și al evoluției permanente a conceptelor ideologice consacrate”.

^[10] Potrivit anunțului de prezentare al conferinței, disponibil la <http://dreptcomercial.rau.ro/>, în data de 15 septembrie 2017, ora 10.00, Universitatea Româno-Americană organizează Conferința

conferinței „*Dreptul Afacerilor 2018*”, ce a avut loc în perioada 12-13 octombrie la Brașov, în cadrul căreia a fost adoptat „*Memorandumul pentru un nou Cod comercial în sistemul unității dreptului privat român*”, prin care un *grup de inițiativă* extrem de numeros, format din profesori universitari, magistrați, avocați și consilieri juridici^[1] și-a propus să contribuie la elaborarea unui nou Cod comercial care să fie dedicat *comercianților și întreprinderii*,

Națională: «Dreptul Comercial și sistemul unității dreptului privat român». Evenimentul se înscrie pe linia amplului și ambițiosului proiect de restabilire a fundamentelor Dreptului Comercial român și, mai ales, reprezintă conferința de lansare a proiectului noului Cod Comercial Român”.

[1] Grupul de inițiativă este format din: prof. univ. dr. Smaranda Angheni, rector Universitatea Titu Maiorescu; jud. Mădălina Afrăsinie, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă; av. Gabriel Biriș, managing partner Biriș Goran; conf. univ. dr. Lucian Bojin, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest Timișoara; prof. univ. dr. Radu Bufan, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest Timișoara; av. Florin Bulieris, Baroul Cluj; av. dr. Gheorghe Buta, CS I – Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, partner Mușat și Asociații; prof. univ. dr.h.c. Stanciu D. Cărpenu, Facultatea de Drept, Universitatea Nicolae Titulescu din București; dr. Dragoș Călin, director al Direcției Juridice, S.I.F. Transilvania, Brașov; prof. univ. dr. Dan Chirică, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca; jud. dr. Marcela Comșa, Curtea de Apel Brașov; dr. Liviu Damșa, Warwick University (UK); conf. univ. dr. Gina Orga Dumitriu, Facultatea de Drept, Universitatea Lucian Blaga, Sibiu; conf. univ. dr. Maria Dumitru, Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava; asist. univ. dr. Gabriela Fierbințeanu, Facultatea de Drept, Universitatea Nicolae Titulescu; conf. univ. dr. C. FLORESCU, Facultatea de Științe Juridice Politice și Administrative, Universitatea Spiru Haret; lector univ. dr. Sergiu Golub, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca; conf. univ. dr. Liviu Marius Harosa, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca; lector univ. dr. Raul Felix Hodoș, Universitatea Petru Maior, Târgu Mureș; av. Adrian Iordache, managing partner Iordache Partners; av. Simona Miloș, presedinte Institutului Național de Pregătire a Practicienilor în Insolvență; prof. univ. dr. Florin Moțiu, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest, Timișoara, judecător, Curtea de Apel Timișoara; jud. dr. Flavius Moțu, Tribunalului Specializat Cluj; jud. drd. Nicoleta Mirela Nastasie, Tribunalul București, Secția a VII-a, civilă; lector univ. dr. Csaba Bela Nasz, FEEA, Universitatea de Vest Timișoara; jud., formator Institutul Național al Magistraturii; conf. univ. dr. Vasile Nemeș, Facultatea de Drept, Universitatea Nicolae Titulescu; av. Sorina Olaru, partener Nestor Nestor Diculescu Kingston Peterson; lector univ. dr. Alina Oprea, FSEGA, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca; conf. univ. dr. Bazil Oglindă, Facultatea de Drept, Universitatea Româno-Americană; conf. univ. dr. Costică Păun, FSEGA, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca; av. dr. Nela Petrișor, partner Mușat și Asociații; prof. univ. dr. Gheorghe Piperea, Facultatea de Drept, Universitatea din București; lector univ. dr. Manole Popa, Facultatea de Drept, Universitatea din București; av. dr. Cornel Popa, Partner Țuca Zbârcea și Asociații; prof. univ. dr. Titus Prescure, prodecan, Facultatea de Drept, Universitatea Transilvania, Brașov; jud. Elisabeta Roșu, Președinte Curtea de Apel București; prof. univ. dr. Lucian Săuleanu, Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova, decanul Baroului Dolj; av. dr. Andrei Săvescu, Societatea de Științe Juridice; jud. dr. Mihaela Sărăcuț, Curtea de Apel Cluj; prof. univ. dr. Ion Schiau, Facultatea de Drept, Universitatea Transilvania, Brașov; conf. univ. dr. Lavinia Tec, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest, Timișoara; conf. univ. dr. Luminița Tuleașcă, Facultatea de Drept, Universitatea Româno-Americană; prof. univ. dr. Ion Turcu, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai; conf. univ. dr. Adrian Țuțuianu, Universitatea Valahia, Târgoviște; dr. Cosmin Vasile, partener Zamfirescu, Racoți&Partners; jud. dr. Eugenia Voicheci, presedinte Secția a II-a Civilă, Înalta Curte de Casație și Justiție; av. Stan Tîrnoveanu, partener Zamfirescu, Racoți&Partners;

dar care să nu afecteze totuși sistemul *unității dreptului privat*, deci sistemul *monist*, consacrat de noul Cod civil; *tezele prealabile* ale acestui nou Cod comercial ar fi urmat să fie puse în dezbatere publică până în luna mai 2019^[1], iar pentru coordonarea elaborării

jud. dr. Nicoleta Țăndăreanu, Înalta Curte de Casație și Justiție; notar public Ștefania Zorilă, co-fondator Aequitas – Societate Profesională Notarială.

^[1] „Prin prezentul Memorandum, Grupul de inițiativă, constituit cu participarea unui mare număr de reputați teoreticieni și practicieni ai dreptului, solicită Parlamentului României și Guvernului României să întreprindă măsurile administrative și legislative necesare pentru adoptarea unui nou Cod comercial român. Noul Cod comercial ar trebui să conțină mai multe părți, respectiv o Parte generală dedicată comercianților, întreprinderii și obligațiilor comerciale, o Parte specială dedicată contractelor comerciale și o Parte finală dedicată principiilor aplicabile domeniilor emergente. Adoptarea unui nou Cod comercial român nu ar afecta sistemul unității dreptului privat consacrat de actualul Cod civil. Unitatea dreptului privat în epoca post-modernă implică existența unui corp unitar de norme juridice esențiale, generale, aplicabile raporturilor juridice și subiectelor de drept privat; în acest sens trebuie înțeleasă concepția actualului Cod civil. Această semnificație a unității dreptului privat și a viziunii Codului civil nu numai că nu exclude, ci, dimpotrivă, impune existența reglementărilor juridice speciale sau complementare în domeniile nereglementate de dreptul privat general – Codul civil, inclusiv prin intermediul unui Cod comercial. Având în vedere că activitatea comercială a fost și va rămâne o realitate incontestabilă, dreptul nu a putut și nu poate face abstracție de ea, întrucât dreptul reprezintă un ansamblu de norme juridice care reglementează anumite aspecte ale vieții. Complexitatea activității comerciale (de producție, prestări servicii și comerț) face imposibilă și inadecvată reglementarea ei doar prin intermediul dispozițiilor generale ale Codului civil, realitate ce se reflectă prin existența legilor speciale aplicabile, atât la nivel național, cât și la nivelul legislației europene, nu numai raporturilor juridice născute în cursul sau în legătură cu exercițiul activității comerciale, ci și instituțiilor juridice specifice activității comerciale, statutului juridic al participanților la activitatea comercială, obligațiilor profesionale ale comercianților etc. Un nou Cod comercial român ar putea îmbunătăți actualul cadru legislativ, și ar putea avea o influență pozitivă asupra transparenței, certitudinii și predictibilității legislației – aspecte de interes major pentru mediul de afaceri, reprezentând un instrument adecvat pentru dezvoltarea proiectelor strategice de modernizare a României, ceea ce ar putea face ca România să fie (mai) atractivă pentru investitori și mai bine integrată în peisajul juridic și economic european. Legislația europeană utilizează din plin noțiuni și sintagme (inutil abandonate de Codul civil), precum: «tranzacții comerciale», «comercianți», «contracte comerciale», «activitate comercială», «întreprinderi», pe care le definește și le reglementează în mod adecvat, constatându-se, astfel, importante incongruențe prin raportare la legislația română în care s-au trasat linii de demarcație rigide și anacronice. Proiectul adoptării unui nou Cod comercial român se înscrie pe linia politicii Uniunii Europene de codificare și consolidare a legislației, pentru ca aceasta să fie sistematizată și să devină mai accesibilă și mai predictibilă. În cadrul acestei politici, de pildă, Comisia Europeană susține proiectul unui Cod Comercial European prin care să se unifice legislația aplicabilă societăților comerciale și întreaga legislație comercială și conexă acesteia – existentă la nivelul statelor membre. Grupul de inițiativă este conștient de rolul pe care și-l asumă și de nevoia ca noul Cod comercial român să reprezinte o reglementare suplă, modernă și durabilă. Pentru aceasta, proiectul noului Cod comercial va fi redactat cu amplitudine și consistentă consultare a specialiștilor în drept din întreaga țară: cadre didactice universitare, cercetători, magistrați, avocați, notari, practicieni în insolvență, consilieri juridici ș.a., a tuturor organismelor profesionale, precum și a mediului de afaceri”. Textul memorandumului este disponibil la <https://www.juridice.ro/612793/memorandum-pentru-un-nou-cod-comercial->

tezelor prealabile și a codului s-a constituit un *comitet de coordonare*^[1]. Pregătirea elaborării Codului comercial a continuat cu organizarea, tot la Brașov, în perioada 22-23 martie 2019, a conferinței „*Arhitectura și formarea progresivă a noului Cod comercial al României*”^[2].

Deși își declară atașamentul pentru sistemul *unității* dreptului privat, această inițiativă ridică, pe lângă *problema* dacă un *Cod comercial* este cu adevărat necesar, și pe aceea dacă există un *drept comercial* pe care acest cod să îl reglementeze. Răspunsurile la aceste două *probleme* nu se găsesc în construcții teoretice, ci în *istoria* dreptului, de vreme ce, așa cum s-a spus, *dreptul* nu este o simplă *abstracțiune*, ci se justifică *istoric*^[3]. Însă încercarea de a găsi răspunsuri la aceste probleme până acum pare că a eșuat, de vreme ce fiecare tabără – a susținătorilor unui unic Cod civil, și a susținătorilor elaborării unui Cod comercial – e convinsă că istoria se află de partea sa; astfel, partizanii noului Cod comercial susțin existența *dreptului comercial*^[4] ca o constantă a dreptului începând din Evul Mediu^[5],

in-sistemul-unitatii-dreptului-privat-roman.html, și a fost publicat la data de 5 noiembrie 2018.

[1] Comitetul de coordonare este format din: Președinte onorific: prof. univ. dr. Stanciu D. Cârpenaru; Președinte: prof. univ. dr. Gh. Piperea; Coordonatori principali: prof. univ. dr. Gh. Piperea, conf. univ. dr. Luminița Tuleașcă, prof. univ. dr. Smaranda Angheni; Membri: prof. univ. dr. Radu Bufan, prof. univ. dr. Lucian Săuleanu, conf. univ. dr. Vasile Nemeș, lector univ. dr. Manole Popa.

[2] A se vedea <https://drept.unitbv.ro/stiri-si-evenimente/13-stiri-si-evenimente/405-conferinta-de-drept-transilvania-cu-tema-arhitectura-si-formarea-progresiva-a-noului-cod-comercial-al-romaniei.html>.

[3] „*Le droit n'est donc pas une abstraction pure, même à son état philosophique; il est essentiellement dramatique, historique comme l'homme; le droit c'est la vie*”, M.CH. GIRAUD, *Histoire du droit romain, ou introduction historique à l'étude de cette législation*, Paris, Videcoq, Éditeur et Aix, Aubin, Éditeur, 1841, p. 5.

[4] „Este unanim acceptată existența comerțului ca activitate umană, ca și necesitatea reglementării acesteia prin norme juridice. Totodată, este expresia unei necesități obiective existența științei dreptului comercial având ca obiect de studiu raporturile juridice care se nasc, se modifică și încetează în acest domeniu, ca ramură distinctă a științelor juridice. Cine nu înțelege acest adevăr elementar, nu are decât de pierdut”, I. TURCU, *Noul Cod Civil. Pe cine incomodează existența dreptului comercial?*, în <http://www.juridice.ro/165692/noul-cod-civil-pe-cine-incomodeaza-existența-dreptului-comercial.html>, publicat în data de 14 septembrie 2011.

[5] „Întrucât scopul nostru nu este de a face o istorie completă a dreptului comercial, ci doar de a oferi câteva repere istorice, apte să susțină demersul nostru în afirmarea autonomiei dreptului comercial, nu ne vom opri deloc la perioada antică și vom face doar trimitere la dreptul târgurilor din perioada medievală, fundamentat pe ideea de autonomie juridică și jurisdicțională, precum și la dreptul statutar reprezentat de normele interne ale corporațiilor și de justiția consulară mărginită la comerțanții înscriși în matricolele corporației. Venind mai încoace, se poate observa că, de altfel, în întreaga Europă, evoluția dreptului comercial până în secolul XX a mers mână în mână cu evoluția jurisdicției comerciale, realizând ceea ce în termeni atât de sintetici definea un autor prin cuvintele «în această perioadă legislativă există deci o perfectă corespondență între dreptul substanțial și dreptul formal, drept și jurisdicție a comerțului, drept și jurisdicție a comerțanților fiind termeni echivalenți». Un pas înainte în sensul afirmării unei materii comerciale supuse jurisdicției și regulilor dreptului comercial, indiferent de calitatea părților, s-a făcut prin ordonanța lui Ludovic al XIV-lea asupra comerțului

în timp ce partizanii codului unic văd în dreptul comercial un simplu drept special *oportun*, destinat dispariției^[1].

Este evident însă că *istoria* dreptului comercial nu poate fi atât de *fluidă* încât să justifice concomitent cele două teze, iar în cele ce urmează vom încerca să dăm răspunsul la cele două *probleme* printr-o cercetare istorică mai aprofundată decât s-a făcut până acum în dreptul nostru. Obiectul ei vor fi *reglementările Codului comercial*, pentru ca din *evoluția* lor în *dreptul român* și în *dreptul comparat* să putem trage concluzia ce se impune cu privire la însuși *dreptul comercial*, și vom începe cu o scurtă trecere în revistă a lor.

În centrul *reglementărilor Codului comercial* se găseau *actele de comerț*, datorită atât calităților lor intrinseci, care trebuiau să le deosebească de *actele civile*, cât și faptului că ele delimitau domeniul de aplicare al tuturor celorlalte reglementări ale Codului comercial. Acest *sistem al actelor de comerț* putea fi analizat din perspectiva *tipologiei* actelor de comerț, și a *funcțiilor* lor.

Din perspectiva *tipologiei* lor, *actele de comerț* erau obiective, subiective, și unilaterale sau mixte. *Actele de comerț obiective* erau cele 20 de acte și operațiuni enumerate de

terestru, din 1673 (opera lui Colbert), iar prin Codul comercial francez din 1807 s-a consacrat, de această dată formal, împărțirea dreptului privat în drept comercial și drept civil (...). Pe aceeași linie se situează și Codul comercial italian din 1882, care consacră și el definitivă separație a dreptului comercial de dreptul civil și reproducea marile principii ale legislației franceze cu privire la actele de comerț, considerate drept criteriu de despărțire a materiei civile de cea comercială. Codul de comerț german, publicat la 10 mai 1897 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1900, odată cu Codul civil, deși reintroduce sistemul profesional, reglementând activitatea comercianților și lăsând în afara sferei de aplicare activitatea necomercianților în cadrul schimbului, păstrează concepția dualistă asupra dreptului privat, respectiv menține separarea dreptului comercial de dreptul civil (...) Codul civil italian din 1942 a reunit cele două ramuri ale dreptului privat – civil și comercial –, dar nu a realizat o fuziune organică a principiilor celor două ramuri, ci doar a concentrat într-o lege unică norme de natură diferită, făcând să trăiască, în aceeași lege, alături de dreptul civil, și dreptul comercial, ca drept aparte (...) Codul comercial român, în vigoare de la 1887, inspirat de Codul comercial italian din 1882, se menține pe linia vechii tradiții a Codului comercial francez, în cadrul căreia actul comercial obiectiv stă la baza dreptului comercial ca ramură de drept autonomă... Reperele istorice, succint prezentate, dar mai ales nevoile și condițiile care au dat naștere dreptului comercial, precum și recunoașterea existenței sale autonome în aproape toate sistemele de drept, sunt de natură să explice și să justifice existența autonomă a acestei ramuri de drept”, G. BUTA, *Noul Cod civil și unitatea dreptului privat*, în *Noul Cod civil. Comentarii*, ed. a 3-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 48-51.

[1] „Dreptul comercial modern (*ius mercaturae*), succedând dreptului comercial clasic mort în zorii epocii moderne, este, în realitate, un simplu drept special oportun, în sensul că este un produs eminent istoric (Ascarelli), un rezultat al condițiilor social-economice și politice dintr-o țară sau alta, iar nu un drept absolut necesar, universal. Drept dovadă, există sisteme juridice unde nu se cunoaște dihotomia dintre dreptul civil și dreptul comercial (de ex. dreptul roman, sistemul anglo-american, scandinav, sistemele juridice în care s-a realizat deja unificarea dreptului privat. Dreptul comercial clasic (*ius mercatorum*), dacă a existat cu adevărat, a murit demult și a murit, de fapt, în momentul codificării sale. Și, ca orice drept special, *Dreptul comercial modern (ius mercaturae, ius commercii) este supus și el evoluției și dispariției mai devreme sau mai târziu. Atât și nimic mai mult!*”, M. NICOLAE, *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015. p. 396.

Codul comercial^[1] (art. 3)^[2]. *Actele de comerț subiective* erau actele îndeplinite de *comerciant*, întrucât Codul comercial *socotea ca acte de comerț* toate contractele și obligațiile *comerciantului*, dacă nu erau de natură civilă sau dacă contrariul nu rezulta din însuși actul (art. 4)^[3]. În fine, *actele de comerț unilaterale sau mixte* erau actele încheiate de un comerciant cu un necomerciant, categorie exemplificată de Codul comercial în dispoziția potrivit căreia *asigurările* de lucruri sau stabilimente care nu sunt obiectul comerțului și asigurările asupra vieții erau acte de comerț numai în ceea ce-l privea pe asigurător [art. 6 alin. (1)]^[4]; însă, în ciuda faptului că aceste acte erau comerciale doar pentru una din părți, ambii contractanți erau supuși legii comerciale, cu excepția dispozițiilor privitoare la persoana comercianților, și a cazului în care legea ar fi dispus altfel (art. 56)^[5].

^[1] Întrucât multe din textele Codului nostru comercial au fost abrogate anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, textele pe care le reproducem în continuare le-am preluat din *Codul General al României* (Codurile, legile și regulamentele uzuale în vigoare), ed. a 2-a, Ed. Librăriei Leon Alcalay, București, 1907. La momentul publicării acestei ediții Codul comercial suferise relativ puține modificări, prin Legile din 1895, 1900 și 1902, la procedura *falimentului* și la procedura *comercială*.

^[2] Potrivit art. 3 din Codul comercial român, „Legea consideră ca fapte de comerț: 1. cumpărările de produse sau mărfuri spre a se revinde, fie în natură, fie după ce se vor fi lucrat sau pus în lucru, ori numai spre a se închiria; asemenea și cumpărarea spre a se revinde, de obligațiuni ale Statului sau alte titluri de credit circulând în comerț; 2. vânzările de produse, vânzările și închirierile de mărfuri, în natură sau luate, și vânzările de obligațiuni ale Statului sau de alte titluri de credit circulând în comerț, când vor fi fost cumpărate cu scop de revânzare sau închiriere; 3. contractele de report asupra obligațiilor de Stat sau a altor titluri de credit circulând în comerț; 4. cumpărările și vânzările de părți sau de acțiuni ale societăților comerciale; 5. orice întreprinderi de furnituri; 6. întreprinderile de spectacole publice; 7. întreprinderile de comisioane, agenții și oficiuri de afaceri; 8. întreprinderile de construcții; 9. întreprinderile de fabrici, de manufactură și imprimerie; 10. întreprinderile de editură, librărie și obiecte de artă, când altul decât autorul sau artistul vinde; 11. operațiunile de bancă și schimb; 12. operațiunile de mijlocire (sămsărie) în afaceri comerciale; 13. întreprinderile de transporturi de persoane sau de lucruri pe apă sau pe uscat; 14. cambiile și ordinele în produse sau mărfuri; 15. construcțiunea, cumpărarea, vânzarea și revânzarea de tot felul de vase pentru navigarea interioară și exterioară și tot ce privește la echiparea, armarea și aprovizionarea unui vas; 16. expedițiunile maritime, închirierile de vase, împrumuturile maritime și toate contractele privitoare la comerțul de mare și la navigațiune; 17. asigurările terestre, chiar mutuale, în contra daunelor și asupra vieții; 18. asigurările, chiar mutuale, contra riscurilor navigațiunei; 19. depozitele pentru cauză de comerț; 20. depozitele în docuri și antrepozite, precum și toate operațiunile asupra recipiselor de depozit (warante) și asupra scrisurilor de gaj, liberate de ele”.

^[3] Potrivit art. 4 din Codul comercial român, „Se socotesc, afară de acestea, ca fapte de comerț celelalte contracte și obligațiuni ale unui comerciant, dacă nu sunt de natură civilă sau dacă contrariul nu rezultă din însuși actul”.

^[4] Potrivit art. 6 alin. (1) din Codul comercial român, „Asigurările de lucruri sau stabilimente care nu sunt obiectul comerțului și asigurările asupra vieții sunt fapte de comerț numai în ce privește pe asigurător”.

^[5] Potrivit art. 56 din Codul comercial român, „Dacă un act este comercial numai pentru una din părți, toți contractanții sunt supuși, încât privește acest act, legii comerciale, afară de dispozițiile privitoare la persoana chiar a comercianților și de cazurile în care legea ar dispune altfel”.

Cât privește funcțiile actelor de comerț, acestea au constat în *determinarea competenței tribunalelor comerciale*, în *delimitarea normelor de drept privat comerciale, de cele civile*, și în *determinarea calității de comerciant*. Funcția de *determinare a competenței tribunalelor comerciale* era stabilită fără echivoc de Codul comercial (art. 890 pct. 1)^[1]. Funcția de *delimitare a normelor de drept privat comerciale de cele civile* nu era enunțată ca atare dar era implicită, de vreme ce reglementările Codului comercial se aplicau *actelor de comerț și comercianților*; aceste reglementări erau de două categorii, în funcție de faptul dacă aveau sau nu un corespondent în vechiul Cod civil. Astfel, *normele din Codul comercial cu corespondent în vechiul Cod civil* reglementau unele reguli privind *obligațiile*, și anume: determinarea prețului (art. 40), solidaritatea pasivă (art. 42), punerea în întârziere (art. 43), interdicția acordării termenului de grație la rezoluțiunea contractului (art. 44), interdicția retractului litigios (art. 45), libertatea probelor (art. 46 și urm.) și locul executării obligațiilor (art. 59), precum și unele *contracte*, și anume: vânzarea comercială (art. 60 și urm.), societatea comercială (art. 77 și urm.), mandatul comercial, comisionul (art. 374 și urm.) și gajul comercial (art. 478 și urm.). Iar *normele din Codul comercial fără corespondent în vechiul Cod civil* reglementau unele reguli privind *obligațiile*, și anume: încheierea contractelor între absenți (art. 35 și urm.) și moneda de plată (art. 41), unele *contacte*, și anume: reportul (art. 74 și urm.), contul curent (art. 370 și urm.), transportul (art. 413 și urm.) și asigurarea (art. 442 și urm.), și *titlurile de valoare*, și anume: *cambia, biletul la ordin și cecul* (art. 270 și urm.). Însă pentru toate raporturile juridice comerciale, indiferent dacă normele care le reglementau aveau sau nu corespondent în vechiul Cod civil, vechiul Cod civil constituia dreptul comun (art. 1)^[2]. În fine, cât privește funcția de *determinare a calității de comerciant*, potrivit Codului comercial, erau *comercianți* cei care săvârșeau acte de comerț ca profesiune obișnuită și societățile comerciale (art. 7)^[3], iar calitatea de comerciant atrăgea aplicarea reglementărilor ce formau *statutul profesional al comerciantului*, și anume *supunerea la obligația de a ține registre contabile* (art. 22)^[4] și *la procedura de executare colectivă* (art. 695)^[5]; pe parcursul lucrării am folosit denumirea de *procedură de executare colectivă* în locul celei de *faliment*, utilizată de Codul comercial, întrucât denumirea de *faliment* va fi ulterior abandonată în favoarea celei de *insolvență*, iar denumirea de *procedură de executare colectivă* are avantajul de a face referire la trăsătura care este comună acestor proceduri, și anume de a se exercita în beneficiul colectiv al creditorilor.

Sintetizând, *sistemul actelor de comerț* se fonda pe existența în *Codul comercial* a unor *norme speciale* aplicabile *actelor de comerț și comerciantului*, reglementări care formau *dreptul comercial*, și pentru care *vechiul Cod civil* constituia dreptul comun.

[1] Potrivit art. 890 pct. 1 din Codul comercial român, „Aparține jurisdicțiunii comerciale a judeca: 1. Toate contestațiunile relative la fapte de comerț între orice persoane”.

[2] Potrivit art. 1 din Codul comercial român, „În comerț se aplică legea de față. Unde ea nu dispune se aplică Codul civil”.

[3] Potrivit art. 7 din Codul comercial român, „Sunt comercianți aceia care fac fapte de comerț, având comerțul ca o profesiune obișnuită, și societățile comerciale”.

[4] Potrivit art. 22 din Codul comercial român, „Registrele obligatorii pentru comercianți sunt: registrul jurnal, registrul inventar și registrul copii”.

[5] Potrivit art. 695 din Codul comercial român, „Comerciantul care a încetat plățile pentru datoriile sale comerciale este în stare de faliment”.

Sistemul actelor de comerț nu a fost invenția legiuitorului nostru, lucru bine-cunoscut, iar destructurarea acestuia s-a realizat nu prin abrogarea Codului comercial, ci mult anterior, printr-un proces care, de asemenea, nu a fost propriu dreptului nostru.

În cele ce urmează vom prezenta evoluțiile care au dus la *articularea*, iar apoi la *destructurarea* acestui *sistem al actelor de comerț*, după care vom încerca să dăm un răspuns la cele două *întrebări*, și anume dacă există un *drept comercial*, și dacă mai avem sau nu nevoie de un *Cod comercial* care să îl reglementeze, și vom urmări astfel:

2. Evoluția reglementărilor până la codificarea napoleoniană;
3. Sistemul actelor de comerț;
4. Disoluția sistemului actelor de comerț;
5. Considerații finale despre dreptul comercial.